

Dohányárusok Közlönye

Megjelenik minden hó
1-én, 10-én és 20-án.

Egyes példány nem kapható.

Előfizetési ár fél évre 5 korona.

Előfizetni csak fél évenként lehet.

A MAGYARORSZÁGI NAGY- ÉS KISTÖZSDE TULAJDONOSOK
SZAKKÖZLÖNYE ÉS ÉRTESETŐJE.

KIADÓTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:
HATSEK ADOLF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Nagy János-utca 1 B.
hova az előfizetési összegek, valamint a
kéziratok küldendők.

Előfizetési ár fél évre 5 korona.

Kéziratok nem lesznek visszatva.

TARTALOM. A dohánynagyárusok helyzete a vidéken. — Gyakorlati ajánlatok. — Vegyesek. — Hirdetmény.

A dohánynagyárusok helyzete a vidéken.

Egy dohánynagyárus a következőket írja nekünk:

„Dohánynagyárudám évente 70,000 frtnyi forgalmat csinál és provízió fejében kapok 1½ százalékot. A kisdohányárudám-ban elért fogyasztás 8000 frtot tesz ki, a bélyeg- és levéljegyekből felszámítok évente 147 frtnyi províziót. Ennélfogva az elért haszon a következő összegekből folyik:

1½% provízió a nagyárudából	1050 frt
7% provízió a kisárudából	560 frt
1½% illetőleg 1% bélyeg és levéljegyekből	147 frt
Összesen	1757 frt.

Ezzel szemben kiadásaimat következő számok mutatják:

Boltbér	800 frt
egy segéd	800 frt
Fuvar s teheráru szállítási illeték	400 frt
Adó	160 frt
A ládákon való veszteség	500 frt
Összesen:	2660 frt.

Nem számítva ahhoz világitást, fűtést s azon kisebb kiadásokat, melyek a fel- és lerakásból stb. keletkeznek. Ennélfogva az üzletemre, melyet teljes erőm feláldozásával gondozok, 903 frtot fizetek reá, a mely összeget bátran lehet 1000 frtra kikerekíteni. Arra a kérdésre, miért aldok én fel évente 1000 frtnyi jelentékeny összeget azért, hogy szerencsém legyen nagyárusnak lenni, csak azt válaszolhatom, hogy engem erre a körülmények kényszerítenek.

Nekem van ugyanis egy nagybani fűszerkereskedésem a nagyárudám mellett és ezen üzlet nem megy, mint ma valamennyi más üzlet, nem megy a piszkos verseny folytán. A körültekvő falvakból bevásárlás végett jövő kisárusok, a kik közül majd mindegyike dohánykistözsdével bir, bevásárlásaikat kényelem kedvéért ott eszközlik, a honnan a dohány és szivarokat kell beszerezni. Hogyha ez nem volna, egy óráig sem tartanám a dohánynagyárudát. És így kényszerítve vagyok, hogy a hátrányokat elkerüljem, melyet másik üzletemnek elszervezni kellene, az ingyen munkám mellett, melyet az államnak teljesítek, kénytelen vagyok még évenként 1000 frtot ráfizetni. Most kérdezem: Jogosan cselekszik-e az állam, midőn ilyesvalamit kíván? Hogy jövök én hozzá, csak azért, mert a másik üzletemben kárt nem akarok szenvedni, egy bebizonyítható nagy veszteséget időben és pénzben elszervezni?”

Eddig szól a dohánynagyárus, a kinek a következőket felelhetjük:

Önt senki sem kényszeríti s nem is

kényszerítheti azt az üzletet, a mely Önnek nemcsak hasznot nem hoz, hanem ellenkezőleg kárt, hogy azt tovább vezesse. — Ne felejtse, tisztelt uram, hogy Ön épen azok közül valók egyike, a kik maguk okai, hogy ezen szomorú viszonyok egyáltalán fennállanak. Az ember nem vesz át oly üzletet, mely évente 1000 frtnyi kárt okoz, s inkább lemond a másik üzletet érő részleges veszteségről, mielőtt magának s másoknak ártana! Mert ha Ön, s valamennyi ilyen vállalkozó, a kiket ismerünk, egy dohánynagyáruda elnyerésében szerencséjüket nem látnák, akkor a kincstár valószínűleg hamar kénytelen volna dupla províziót fizetni, a milyent ma fizet s a kincstár nem törődne vele, mert a kincstár ebben az esetben üzletvállalkozó, a mely úgy, mint egy másik, magasabb vagy kisebb árakat fizet, ahhoz képest, a milyen igények támasztatnak.

Milyen érdekek kényszerítik Önt a veszteség daczára a nagyáruda folytatására, ez meglehetősen közömbös. De engedje meg, a dolog nem korrekt, miután azt a hiedelmet kell fel, hogy ön igen jól existálhat mellette és Ön után más emberek is lépre mennek. A mi azt az álláspontot illeti, a melyet a kincstár ezen s ilyféle eshetőségekkel szemben elfoglal, ebben semmi jogtalanságot nem lehet látni. — Egészen más nézet alá esik az elárusítás és annak mizériái általánoságban, a mi miatt gyakran támadunk s méltán, mert épen az Ön által szolgáltatott példában leli bizonyítékát az, hogy mily tarthatatlan állapotok léteznek nálunk e tekintetben, s mily szükség van reá, hogy egyszer valahára egy elárusítási állás szerveztessék, a mely hivatva volna hivatását komolyan s előszeretettel teljesíteni, hogy az egyedáruság maga boldoguljon.

És most egy szó mindazokhoz, akik hivatva vannak ugyszólván a dohányegyedáruság elárusításának ügyeit vezetni. Hogy képzenek maguknak ezek a körök tulajdonképen egy nagy- és kistözsdét, a kiktől mégis bizonyosan annyi rengeteg sok függ?

Vajjon az áru oly elárusítók utján kerüljön a fogyasztók közé, akik szeretnének ünnepelni, a helyett, hogy dolgoznanának, amit oly embereknél, kik mítsem keresnek, rossz néven nem is lehet venni?

Vagy mindenki, aki m. kir. dohánytermékeket elárusít, ezért munkájához mérten legyen kárpótolva? avagy a m. kir. dohányigazgatóságot egyáltalán nem

érdeklí, vajjon egy elárusító az ő tevékenységeért meg lesz-e jutalmazva, vagy sem? Vajjon a dohányárusok a dohányegyedáruságra birnak-e hivatásuknál fogva nyomtatékkal, vagy ellenkezőleg, ha kell könnyen nélkülözhetőek? Ezen kérdéseket intézzük mindazokhoz, akik irányadók az újítások s rendeletek kibocsátásánál, a melyek a dohányegyedáruságra vonatkoznak.

Feleljenek ők ezen kérdésekre és a felelet eredményéhez képest teremtsenek valamit azon a téren, a mely szorban forog. És a felelet nem lehet más, mint hogy az elárusítási viszonyok rosszul állanak és pedig azon okból, mert nem részesülnek a szükséges figyelemben és mert az elárusítás nincs kellőleg díjazva és mert minden elárusítót oly embernek hajlandók tekinteni, aki egy alamizsnát huz és nem olyannak, aki nehéz munkálatásáért kevés kárpótlásban részesül. Amint a kép mutatja, van az államban még sok más rosszabb is, illetőleg az illetékes hatóság nagyon jól tudja, hogy az elárusítónak nagyobb része üzletét ingyen gondozza, mert oly viszonyok uralkodnak, mint a miket előadtunk.

Vajjon ez egy állami vállalat tisztességével s tekintélyével megegyezik, vajjon az állam jól cselekszik-e ezzel, vajjon végre célszerű s üzletszakzerű-e, hogy ezeket mind némán helyesli, sőt követeli, erre azok adjanak választ, akik a dohányegyedáruság terén mint vezetők szerepelnek és mindenestre mint hivatalnokok kötelességüket becsületesen vélik teljesíteni, semmiesetre azonban mint kereskedők, a minőknek, mellékesen legyen mondva, különösen ezen szaknál lenniök kellene.

És épen ezen utóbbi miatt beteg az egész systema, Alphától egész Omegáig. Mit törődik a dohányzó, mit törődik a közönség azzal, vajjon az, a kinek ebbe beleszólása van egy magasrangu tisztviselő vagy magánkereskedő! De ezzel korántsem akartuk azt mondani, hogy a tisztviselő ezt a művészetet nem képesek létrehozni. Ó igen! A tisztviselő ép úgy megteheti azt intelligenciájánál fogva, sőt talán többet! Azonban egynek kell léteznie s ez az akarat! Sajnos, úgy látszik, az utóbbin mulik! Isten javítsa!

Gyakorlati ajánlatok.

Kétségtelen, hogy a dohányelárusítás terén számtalan kérdés merül fel, melyek csak szakértők segítségével fejthetők meg. Az elárusításnál azonban csak azok szerepelhetnek mint szakértők, a kik az elárusítást tényleg gyakorolják s azt vagy nagyban vagy kicsinyben üzik.

A kérdések, melyekről itt szó lehet, nem olyan kicsinylendők, a mint azt általánosságban hinni lehetne. Egy nagy része a mizériáknak, a mely mint egy alpes az egészet nyomja, már régén el lett volna hárítva, hogy ha a szakértői bizottságok intézményét behozták volna, a mint azok minden más ipari s kereskedelmi szakmáknál behozva léteznek.

Mik azok a megoldandó kérdések, azt az évek hosszu során át láttuk elsurranni, miután ily kérdések mindennap felvetetnek. Miután itt nemcsak kizárólag az elárusítók érdekéről, hanem az államkincstár fontos érdekéről van szó, annál inkább meglepetésszámba megy, hogy e tekintetben eddig misem történt, daczára annak, hogy a m. k. dohányigazgatóságnak, a bizottság összeállítására s kinevezésénél könnyű játéka van, miután előtte a mérvadó s megfelelő személyességek ismeretese.

Hogy ha az a nagy- és kisdohányárusokból szervezett bizottság hivatalánál fogva a maga nemében fontos hatáskörrel lenne ellátva, annál nagyobb hatáskörrel kellene még a gyártás terén ellátva lennie. Mi nem kívánunk praktikusabbat, idősebbet és a dohánygyedárúságra hasznosabbat, mint a szakértők kinevezését, a kik negyed- vagy félévénként összehivatván, a m. k. dohányjövődéki igazgatóságnak mindenről referálni tartoznának, a mi nézetük szerint javításra s orvoslásra szorul. Hogy ha a mostani mk. dohányjövődéki igazgatóság ma ezek nélkül dolgozik s a közönség és az elárusítók véleménye kifürkészésének drasztikus szükségessége nála még nem jelentkezett, ezzel még semmi sincs mondva, a mennyiben az ilyen berendezést még névről sem ismeri senki. Egyébiránt az ily véleménynyilvánításnak szükségességét már a hatvanas és hetvenes évek elején a dohánygyedárúság akkori vezetősége is ismerte. Hogy ha ezek nem is voltak bizottságok, a melyek akkor összehíva lettek, de igenis megfordítva voltak bizottságok, melyek azért lettek kiküldve, hogy a jelentékenyebb elárusítóknál puhatoljanak, mik az ő óhajaik s panaszai s az üzletmenet felől tapasztalatokat szerezzenek.

Természetesen az ily puhatolási rendszer csak nehézkösen s hiányosan működött, minek oka az volt, hogy azzal felhagytak. Későbbben, amint emlékszünk, az összes pénzügyi bizottságokhoz kérdőívek lettek kiküldve, s áltálva a dohányárusoktól szolgáltatott adatok alapján kitöltve. Azonban ezen a mai napig is fennálló gyakorlat is inpraktikus s hasznavehetetlennek bizonyult, s a mennyiben a pénzügyi biztosok ép oly kérdésekre kénytelenek felelni, a melyek csekély fontossággal bírnak s felületes módon lesznek kezelve. A mindinkább emelkedő s gyarapodó fogyasztással szemben, mely a mult évekhez képest megkétszerezedett s megnagyozozott, oly rendszabályokra van szükség, a melyek egyrészt hivatva volnának az óriási üzempépezetnek működését minden zavartól megkímélni, másrészt a működési teret kitágítani s megnagyobbítani. Miután azonban a dohánygyedárúság állami kezelés befolyása alatt áll, a mely bizonyos határokat tullepni nincs jogosítva, nem úgy, mint egy magánember, a ki azt teheti; azért annál szükségesebbnek mutatkozik időről-időre a tényálladékok azoknak a tudomására juttatni, a kik hivatva vannak változásokat keresztülvinni vagy újításokat behozni.

Egy az elárusítás terén napvilágra került hátrányok felől adandó véleményezésre alakult bizottság sokat tehetne a hátrányok orvoslására. Hogy ilyen hátrányok léteznek s a dohánygyedárúságnak kárára vannak, ezt mindenki elismerheti, a kinek hivatása a dohánytermékekkel foglalkozni. Már a lada kérdésé tekintetében is talán a kincstár javára módosítás

történhetett volna, ha erről azok lettek volna megkérdezve, akiket ezen ügy illet s ezen ügyben nem kizárólag a fiskális szempontot tartották volna irányadónak. Már régén be lett volna hozva a kisdohányárusok javára a vasárnapi munkaszünet is, hogyha ennek előnyei s hátrányai felől egy bizottság döntött volna, a melynek véleménye mindenesetre azt eredményezte volna, hogy minden szükséges kétely eloszoljon. S már régén bírnánk az elárusítók tekintetében megállapított renddel, amely sajnos nem létezik s a végtelenségig felszaporodott elárusító helyek sem létezhetek volna, hogyha egy bizottság volna, amely ezen tünetnek hátrányos voltát hajszálalgi kikutatná. S mit jelentene ez a gyártás terén, hogyha az üzletmenetről, egy új szivarment behozataláról és beszűntetéséről vélemény mondhatna az, aki naponta a közönséggel egyenes összeköttetésben lévén, hivatva volna azt megítélni, amit minden szak- és nem szakember megtehetne.

A mi ajánlatunk az, hogy a m. k. pénzügyminiszterium részéről neveztessek ki egy bizottság, a mely egy évben egyszer lenne összehívandó, hogy a hozzáintézett kérdésekre véleményét adja. Ezen ajánlatunk nem új, a mennyiben azt évek előtt megfontolásra ajánlottuk. Hogyha az akkori fázadozásnak céltalan voltát belátva, ma újra ezen ügyet felelevenítjük, azt csak azért tesszük, miután azóta megint sok más reformálandó ügy merült fel, melyet nemcsak olvasóink érdekében észrevettünk, hanem a m. k. dohányigazgatóság érdekét is véljük előmozdíthatni, hogy ha a szóban levő intézmény sürgős behozatalára reámutathatunk.

Ajánlatunk el nem fogadásában nem látjuk annak célszerűtlenségét, annál kevésbé, mert meg vagyunk győződve, hogy a hatalmas készüléknek működése ezen tényező nélkül lehetetlen. Hogyha az erők kicsinylése az, amely ellene szól, mégis biztosítjuk, hogy e tekintetben nagy tévedés fenn, egy oly tévedés, melynek következményei már eddig is jelentékeny kárt okoztak s a nagy virágzásnak szánt dohánygyedárúságot ép ugy anyagilag, mint erkölcsileg károsítják.

Vegyések.

A magyar királyi országos központi mintapince ma délelőt tartotta évi rendes közgyűlést a földmivelségi miniszterium tanács-termében. A földmivelségi miniszter képviselőjében jelen volt *Dobokay Lajos* miniszteri tanácsos, a ki egyuttal a közgyűlés elnökölt. Az évi jelentésből kitűnik, hogy az 1898. év folyamán a mintapincében 7649 hektoliter bort kezeltek, a melyből eladatott 2101 hektoliter 149,908 frt értékben. A jelentés tudomásulvétele után a közgyűlés megválasztotta bizalmi férfiának Apponyi Sándor grófot és Rézler Györgyöt. — Ezt megelőzőleg a Magyar bormerelők országos szövetekeze tartotta meg közgyűlést Agoston József országgyűlési képviselő elnöklésével. Az előterjesztett jelentés szerint a szövetekezeti tagok és a mintapincében képviselt termelők az 1898. évből 1099 hektoliter bort szolgáltattak be, ezenkívül a szövetekezet vásárolt 2362 hektoliter. Az előző évi maradvánnyal együtt a szövetekezeti pincében 1898-ban 4464 hektoliter bort kezeltek. Az üzletvitel eredménye 1575 frt 86 kr. tiszta haszon, a melyre nézve a közgyűlés elfogadta az igazgatóságnak azt az indítványát, hogy az egészben a részjegy törlesztési alaphoz csatolassék. Ugy az igazgatóság, mint a felügyelőbizottság ez évben is lemondott az őket megillető jutalékról. A jelentés fölemlíti, hogy az igazgatóság a szövetekezelt újjalakításának, illetve szelesebb alapokra fektetésének kérdésével foglalkozik. A szövetekezet ez évben is számos esetben rendelkezésre állott magánfeleknek minden díjazás nélkül, pincekezelésük tekintetében tanácsal szolgált, borait megvizsgálta, megbecsülte, hozzáértőket küldött ki kezelés végett stb. E mellett a mintapincébe

fölvett magánykorkonokon kívül már a hetedik évben részesíti az állami felsőbb borászati és szőlőszeti tanfolyam hallgatóit gyakorlati kiképzésben. A közgyűlés fölhalalmazta az igazgatóságot, hogy a szövetekezet újjalakítására vonatkozó előmunkálatokat saját hatáskörében tegye meg és az eredményről a kifejlesztőkhöz képest annak idején teyen jelentést.

A cs. kir. szab. Adriai biztosító társulat üzleti jelentése, a melyet az április 27-én megtartott közgyűlésen terjesztettek elő, a következő fontosabb adatokat tartalmazza: Az életbiztosítási ágazatban 1898. évben kötött biztosítási ügyletek 30.022,054 korona biztosított tőkere ragnak s így a biztosítási átlag 1898. december 31-én 193 millió korona tőkét és 472,714 korona járadékot tüntet ki. A díjbevétel 8.015,166 koronát teszen, míg a halál és elérési esetekben teljesített fizetések 3.720,572 koronát igényeltek és ezenkívül függő károokra 641,338 koronát helyeztek tartalékba. Az életbiztosítási díjtartalék immár 49.033,280 koronára emelkedett. Az elemi (tűz és szállítmány) biztosítási ágazatok díjbevétele 15.503,490 koronát tett ki; viszontbiztosításokra 7.293,538 korona, kárfizetésekre a viszontbiztosítókat illető rész levonása után 5.367,476 koronát fordítottak s ezenfelül függő károokra 88,200 koronát helyeztek tartalékba. A tűzbiztosítási díjtartalékok folyó évben is szaporították és pedig nemcsak a több díjbevétel arányában, hanem százalékos tekintetben is, mely tartalék a viszontbiztosítók részének levonása után a szállítmány-biztosítási ágazatban 4.691,876 koronát, a szállítmány-biztosítási ágazatban 181,944 koronát teszen. Az 1898-ik év az elemi biztosítási ágazatokban még kedvezőtlenebb volt az előzőnél, mindazáltal a mérleg végeredménye az egybegyűjtött jelentékeny tartalékok kamatai és az életbiztosítási üzlet kedvező eredményének segítségével kielégítő, 400.000 korona levonása után, mely összeg egy új tartalékalap (kamatláb sülyedése ellen) létesítésére fordított és további 80.000 korona levonása után, a melyet az 1899-ik évben fizetendő adókra helyeztek tartalékba és az 1897-iki év 11,240 korona nyeresemey áthozatának hozzáadásával 821.158 korona fölösleg mutatkozik. Ez összegből az alapszabályszerű levonások keresztülvitele után épp ugy, mint a mult évben, részvényenként 150 korona osztalék került elosztásra. A társulat tartalékai 1898. évben 3,885,836 koronával emelkedtek és az előttünk fekvő mérleg szerint 58,293,860 koronát tesz ki, a melyből 5,297,690 korona tartalékot (tisztán, tehát a visszabiztosítási rész levonásával), 6,046,986 korona nyeresemey tartalékot és 1,899,484 korona árfolyam ingadozási tartalékot szolgált.

Segédszerkesztő: **Heltai Nándor.**

Mörathon egy imprágnált zamatos gyógyfűkeverék cigarettáinak pipadohányhoz.

Örömmel szítja az ember kitűnő tulajdonságai miatt.

Rágyujtva bármily dohánnyal, az utóbbi égető cipós is élvez.

A legösszesesebb keverék cigarettá- és pipadohányba.

Tekintve azt, hogy Mörathon a nikotin ártalmas hatását a gyomorra paralizálja, minden dohánnyozónak nélkülözhetlen.

Hal resz pipadohánnyal vagy négy resz cigarettá-dohánnyal keveredik.

Orvosok által minden dohánnyozónak ajánlatik.

Nagy csomag 30 kr., kis csomag 10 kr., külön vágát és csomagolás pipadohány és külön cigarettá-dohány részére. 1 frt 26 kr. utánval mellett.

Próbaküldemény: 10 kis csomag hármenten.

Viszonteladókna jövedelmező. — Egyedül készíti:

Mörath Tivadár gyógyfűkeverékes, **Graos.**
Vezérképviselő Magyarország és a társországok részére:

Dvorcsák János, Budapest. VI., Gyár-u. 43.

„DOHÁNYÁRUSOK KÖZLÖNYE“

(ORGAN DER TABAK-GROSS- UND KLEINVERSCHLEISSER UNGARNS).

INHALT. Die Lage der Grosstrafikanten in der Provinz. — In der türkischen Tabaktrafik. — Annoncen.

Die Lage der Grosstrafikanten in der Provinz.

Ein Grosstrafikant schreibt uns:

„Ich erziele in meiner Grosstrafik einen Umsatz von jährlich 70.000 Gulden und beziehe eine Verschleissprovision, 1½ Prozent. Der in meiner Kleintrafik erzielte Konsum beträgt 8000 Gulden, für den Verkauf von Stempel und Briefmarken vereinnahme ich eine Provision von jährlich 147 Gulden. Demnach besteht der erzielte Nutzen in folgenden Beträgen:

1½% Provision aus dem Grossverschleiss	fl. 1050
7% „ „ der Kleintrafik	„ 560
1½ bzw. 1% von Stempel und Briefen	„ 147
Zusammen	fl. 1757

Dagegen zeigen meine Ausgaben folgende Ziffern:

Gewölbmiete	fl. 800
Ein Gehilfe	„ 800
Zufuhr- und Frachtgebühr	„ 400
Steuer	„ 160
Verlust an den Kisten	„ 500

Zusammen fl. 2660,

wobei ich weder Beleuchtung, noch Heizung, noch Manco an Kasse und Waaren, noch jene kleine Ausgaben erwähne, welche durch Auf- und Abladen etc. entstehen. Demnach zahle ich jährlich auf das Geschäft, das ich durch meine aufreibende Tätigkeit erziele, 903 Gulden drauf, welcher Betrag sich ganz gut auf rund fl. 1000 ergänzen lässt.

Fragen Sie mich nun, warum ich für die Ehre ein Grosstrafikant zu sein, den verhältnissmässig namhaften Betrag von jährlich tausend Gulden opfere, so kann ich Ihnen nur sagen, dass mich die Verhältnisse hiezu zwingen. Ich habe nämlich ein Spezerei-Engrosgeschäft, anstossend neben meiner Grosstrafik, und dieses Geschäft leidet wie jedes andere heutzutage an den Folgen einer schmutzigen Konkurrenz. Die aus den unliegenden Dörfern zum Einkaufe kommenden Klein Händler, von denen fast Jeder eine Trafik hat, besorgen denn auch aus Bequemlichkeitsrücksichten ihren Einkauf dort, wo sie auch den Tabak und die Zigarren aufpassen können. Wäre dies nicht der Fall, ich hielte den Grosstrafik-Verschleiss nicht eine Stunde lang. Und so bin ich denn gezwungen, um die Nachteile zu vermeiden, welche mein anderes Geschäft erleiden würde, nebst meiner Gratisarbeit, die ich dem Staate liefere, noch jährlich tausend Gulden draufzuzahlen. Nun frage ich aber: Ist es vom Staate recht gehandelt, wenn er Solches fordert? Wie komme ich dazu, blos darum, weil ich in meinem anderen Geschäfte keinen Schaden erleiden will, einen nachweisbaren grossen Verlust an Zeit und Geld zu erleiden?“

Soweit der Grosstrafikant, dem wir nur Folgendes erwidern können:

„Man zwingt Sie nicht und kann Sie nicht zwingen, das Geschäft, welches

Ihnen nicht nur nichts einträgt, sondern Ihnen noch Schaden verursacht, weiter zu führen. Vergessen Sie nicht, geehrter Herr, dass Sie ebenfalls Einer Derjenigen sind, welche es verschulden, dass diese traurigen Verhältnisse überhaupt bestehen. Man übernimmt nicht ein Geschäft, welches jährlich tausend Gulden Schaden bringt und verzichtet lieber auf den Entgang eines Theiles seines anderen Geschäftes, bevor man sich und anderen Leuten schadet.

Ja wohl, mein Herr! Sie schaden anderen Leuten! Denn wenn Sie, und wir kennen viele derartige Unternehmer, nicht ihr Heil in der Errichtung einer Grosstrafik erblicken würden, dann würde das Aerar wahrscheinlich bald die doppelte Provision bezahlen, die es dermalen bezahlt und daran läge dem Aerar nichts, denn das Aerar ist in diesem Falle ein Geschäftsunternehmer, der so wie jeder Andere, bessere oder billigere Preise zahlt, je nachdem die Forderungen gestellt werden.

Welches Interesse Sie dazu zwingt, die Grosstrafik, trotz Verlust, doch zu führen, ist ziemlich gleichgiltig. Aber verzeihen Sie, korrekt ist die Sache nicht, weil Sie den Glauben erwecken, Sie können dabei ganz gut existiren und nach Ihnen wahrscheinlich auch andere Leute in die Falle gehn werden. Was den Standpunkt anbelangt, den bei diesen und solchen ähnlichen Vorkommnissen das Aerar einnimmt, so lässt sich, wie gesagt, darin keinerlei Ungerechtigkeit erblicken. Etwas Anderes dagegen ist es um den Verschleiss selbst, den Verschleiss und dessen Misären im Allgemeinen, dem wir des Oeffteren an den Leib rücken und dieser freilich findet in dem Beispiel, das Sie uns liefern, einen sprechenden Beweis dafür, wie unhaltbar die Zustände in dieser Beziehung bei uns sind, wie sehr Noth es thut, dass endlich einmal daran geschritten werde, einen Verschleissstand zu schaffen, der seine Aufgabe mit Ernst und Liebe erfasst, damit das Monopol selbst dadurch gedeihe.

*

Und nun ein Wort an all Diejenigen, die da berufen sind sozusagen, die Verschleissangelegenheiten des Takakmonopols zu leiten. Wie stellt man sich in diesen Kreisen eigentlich den Gross- oder Kleinverlag vor, von denen doch sicherlich so ungeheuer viel abhängt? Soll die Waare durch solche Verschleisser in die Hände der Konsumenten gelangen, die gern feiern möchten, statt zu arbeiten, was doch bei Leuten, die nichts verdienen, gar nicht zu verargen ist? Oder soll Jeder, der die kön. ung. Tabakprodukte in den Handel bringt, dafür nach Massgabe seiner Tätigkeit entlohnt werden? Oder hat es die kön. ung. Tabak-Regie gar nicht zu kümmern, ob ein Verschleisser für seine Tätigkeit entlohnt wird oder nicht? Sind die Verschleisser für das Tabakmonopol wichtig

in Bezug ihres Berufes, oder sind sie andererseits, wenn es sein muss, leicht zu entbehren?

Diese Fragen richten wir an all Diejenigen, die massgebend sind, bei Schaffung solcher Neuerungen und Erlässe, welche das Tabakmonopol betreffen. Sie mögen sich diese Fragen beantworten und gemäss des Ergebnisses dieser Beantwortung auch Wandel schaffen, auf einem Gebiete, wie es das in Rede stehende ist. Und nicht anders kann die Antwort lauten, als dass dermalen die Verschleissverhältnisse im Argen liegen und zwar aus dem Grunde, weil ihnen nicht die nöthige Aufmerksamkeit geschenkt wird, weil der Verschleiss nicht gebührend entlohnt wird und weil man jeden Verschleissberechtigten für einen Menschen anzuschauen geneigt ist, der eine Pfunde bezieht und nicht für einen Solchen, der für schwere Arbeitsleistung geringe Entschädigung erhält.

Wie Figura zeigt, gibt es jedoch noch weit Schlimmeres, indem der Staat, beziehungsweise die kompetente Behörde es recht gut weiss, dass der grösste Theil ihrer Verschleisser, die Geschäfte umsonst besorgt, weil Verhältnisse vorherrschen, wie die geschilderten. Ob dies der Würde und dem Ansehen eines staatlichen Unternehmens entspricht, ob der Staat selber gut daran thut, sich umsonst bedienen zu lassen, ob es schliesslich zweckmässig und geschäftskundig ist, wenn man derlei stillschweigend billigt, ja sogar fordert, das Alles wollen Diejenigen beantworten, die auf dem Gebiete des Tabakmonopols als Leiter gelten und die allenfalls als Beamte ihre Pflicht redlich zu erfüllen vermeinen, indess keineswegs als Geschäftsleute, was sie, nebenbei gesagt, speziell in diesem Fache unbedingt sein müssten.

Und an diesen Letzteren krankt eben das ganze System, vom Alpha bis Omega. Was kümmert es das Publikum, ob Derjenige, welcher hierin dreinzusprechen hat, ein hoher Beamter ist oder ein privater Kaufmann! Doch, wir wollen damit keineswegs gesagt haben, dass Beamte diese Kunst nicht zu Stande bringen. O gewiss! Der Beamte vermag dies ebenso, in Folge seiner Intelligenz vielleicht noch mehr! Allein Eines muss vorhanden sein, und das ist der Wille! Leider scheint es an dem Letzteren zu mangeln! Gott besser's!

In der türkischen Tabakfabrik.

(Fortsetzung aus Nr. 5.)

Als auch sie ein unfreiwilliges Ende fand, ward Klaric muthlos, vertauschte die Feder mit der Pfeife und wurde Beamter der königlich ungarischen Tabakregie. Durch Fleiss und Tüchtigkeit wurde er auch in diesem Fache bald so berühmt, dass er 1872, nach Einführung des Tabakmonopols in Rumänien, dortselbst in ein hohes Amt berufen wurde. Die karge Musse, die er seiner Arbeit abgewinnen konnte, benützte er, um in Bukarest einen slavischen Geselligkeits-

verein zu gründen, in welchem Theaterstücke von ihm aufgeführt wurden. Nachdem er mehrere Jahre lang Direktor der rumänischen Tabakfabriken gewesen war, übersiedelte er 1884 nach Konstantinopel, wo er die Direktion der grössten türkischen Tabakfabrik übernahm. Auch hier verstand es seine leutselige Persönlichkeit, das Nützliche mit dem Schönen zu verbinden und als Vicepräsident der österreichisch-ungarischen Wohlthätigkeitsgesellschaft gleichwie als Präsident der Schulen ist er eine Zierde der Kolonie nicht bloss, sondern eine Leuchte der gesammten europäischen Gesellschaft der türkischen Hauptstadt.

Die von Klaric geleitete Fabrik, auf der Stambuler Seite des goldenen Horns, in dem Quartier Dschubali gelegen, ist seit der Direktion dieses Mannes so blühend und interessant geworden, dass sie heute unter die schönsten Sehenswürdigkeiten von Stambul gezählt werden muss. Klaric und der seines Direktors würdige Vice-Direktor Robert, eine nicht minder sympathische Persönlichkeit, unterzogen sich selbst der Mühe, mich stundenlang durch die Räume des kolossalen Gebäudes zu führen, als ich demselben unlängst einen Besuch abstattete.

Bevor man das Haus betritt, sieht man rechts von demselben das grosse Depôt, in welchem ständig mindestens 3 Millionen Kilogramm Tabakblätter von der ordinärsten bis zur feinsten Qualität aufgestapelt sind. Wie der türkische Tabak, geniesst auch die türkische Tabakfabrikation seit altersher einen wohlbegründeten Ruf. Die glückliche Lage der Türkei, welche für die Tabakkultur vorzüglich geeignet ist, machte es nicht notwendig, auch nur ein einziges Mal fremden Tabak einzuführen, trotzdem der türkische Bedarf für Inland und Ausland sich von Jahr zu Jahr gesteigert hat. Die Konstantinopler Fabrik allein liefert mit einer Arbeitskraft von 1600 Personen täglich 12,000 Kilogramm. Von den alten Fabrikationsweisen sind bloss beibehalten: das Sortiren der Tabakblätter, man verwendet dafür die Tütüdschi genannten Leute, welche früher in kleinen Fabriken des Landes beschäftigt waren und sich dort eine unübertreffliche Geschicklichkeit und Schnelligkeit des Arbeitens erworben haben; ferner theilweise den Handschnitt der feinsten Sorten; endlich die von den sogenannten Harmandschis besorgte Mischung verschiedener Tabake zu einer Qualität, den Harman. Sonst ist alles durchwegs modern. Für den Massenschnitt der ordinären Qualitäten hat man grosse

englische und ungarische Tabakschneidemaschinen mit Dampftrieb. Für die Paketfabrikation hat Klaric ein eigenes billiges System erfunden. Für die ordinären Qualitäten Zigarettenhülsen sind Maschinen ohne Klebstoff angeschafft worden; ebenso werden die Blechschachteln und Kartons maschinenmässig hergestellt.

Gleich beim Eintritt in die Fabrik zeigte mir Klaric das Ballen-Depôt, wo die zur täglichen Fabrikation benötigten Tabakblätter lagen. Von hier gelangte ich in die Abtheilung, wo der Tabak aus den verschiedenen Ballen herausgezogen und Blatt für Blatt sortirt wurde. In jede zu fabrizierende Qualität kommen verschiedene Tabaksorten, um den gewünschten Wohlgeruch, die richtige Stärke und den guten Brand zu erzielen. Vor der Sortirung wurden die Ballen zugewogen und nach der Sortirung nach den herausgefundenen Qualitäten wieder zurückgewogen und die Kontrolle ergab nicht die geringste Differenz. Diese Kontrolle wurde bei jeder Manipulation von Abtheilung zu Abtheilung ganz streng und genau eingehalten. Bei der Sortirung arbeiteten ausschliesslich Männer, 180 an Zahl, die sogenannten Tütüdschi, welche, wie schon früher bemerkt, als besondere Fachkenner gelten, und die Harmandschis. Diese Mischung der verschiedenen Tabakblätter in eine Qualität, in den Harman, ist die wichtigste Arbeit in der Tabakfabrikation und wird nur durch die erwähnten Spezialisten besorgt.

Die Fabrikation erfordert, sobald diese Vorarbeit erledigt ist, eine zarte, feine Behandlung. Die türkischen Tabakblätter vertragen kein Wasser, nur die ordinären grösseren Blätter, welche vielleicht durch längeres Lagern ausgetrocknet erscheinen, werden nebelartig angefeuchtet, um wieder geschmeidiger zu werden. Der in gewissen Proportionen durchgemischte Harman kam nunmehr zum Schnitt — die feinere Qualität zum Handschnitt, die ordinäre zum Maschinenschnitt. In der Handschneider-Abtheilung, in welche ich jetzt gelangte, wurde der Tabak von etwa hundert Arbeitern mit den sogenannten «Havans», einer primitiven Art von Werkzeug, geschnitten; jeder Arbeiter hatte seinen Hilfsburschen, welcher vom Meister bezahlt ist und dafür die Aufgabe hat, die Blätter zu reichen; der Meister, welcher im Akkord per Quantität und Qualität arbeitet, gewinnt dadurch mehr Zeit zum Verdienen. Die tägliche Produktion in dieser Abtheilung beträgt 2000 Kilo.

Der Maschinenschnitt wurde in einer mäch-

tigen Maschinenhalle, in welcher 25 mit Dampfkraft betriebene Kolosse brummt, bewerkstelligt. An jeder Maschine waren zwei Mann beschäftigt, von denen der Eine den Tabak in der Maschine zurechtlegte, der Andere den von der Maschine geschnittenen Tabak empfing, öffnete und mischte. Von den Maschinen werden täglich durchschnittlich 7 bis 8000 Kilo geschnitten.

Die geschnittenen Tabake wurden in Kisten von 15 bis 20 Kilo geschüttet und durch Dampf-Aufzüge in das Kühl- oder Ruhelager herabgelassen, weil sie nie an demselben Tage, sondern erst nach 48 oder 72 Stunden und wenn möglich noch später verpackt werden, um sich dann in Schachteln oder Packeten besser erhalten zu können. Daher werden immer frische Tabake herabgelassen und zur Verpackung ältere heraufgezogen.

Die feineren geschnittenen Tabake wurden in einem anderen Saale in Karton-Schachteln von 25 Gramm und in Blechschachteln von 100, 250 und 500 Gramm gefüllt. Es war ein hübsches Bild, als ich auf den Tischen die zur Auswage vorbereiteten, sorgfältig gelösten goldschimmernden Fäden dieser feineren und feinsten Tabaksorten liegen sah. In dieser Abtheilung werden täglich 600 bis 1000 Kilo in die vor der Füllung etikettirten und nachher banderolirten Schachteln gepackt. Von den ordinären Tabaken werden Packete von 22 $\frac{1}{2}$, 25 und 31 $\frac{1}{4}$ Gramm hergestellt. In vier grossen Sälen wurde diese Arbeit durchwegs von Frauen und Mädchen, meist spaniolschen Jüdinen, in uniformirten Kleidern, besorgt. Man glaubte sich in eine Schule versetzt, wo auf einen Wink des Lehrers die Aufgabe in blitzschnellem Takt erledigt wird. Das äusserst leichte, praktische und billige Packetsystem rührt von Klaric her, der auch die weibliche Arbeitskraft zuerst in die türkischen Tabakfabriken eingeführt hat. Die Schnelligkeit, mit welcher die Packete fertiggestellt wurden, war staunenerregend; man konnte kaum die Bewegung der fleissigen Hände verfolgen. Ein Griff in die Masse und ein Wurf auf die Wage — der Griff trog nicht, die Masse war netto ausgewogen; schon hatte die andere Hand den Packetrichter hingehalten, schon lag auch das fertige Packet, zierlich, verschlossen, reisefähig auf dem Brettlein, welches 100 Packete fasste und fortwanderte.

(Fortsetzung folgt.)

Hilfsredakteur: Ferdinand Heltau.

„LE GRIFFON“

„LE SUBLIME“

anerkannt bestes und feinstes echt französisches
ZIGARETTENPAPIER.

Unentbehrlicher Artikel in den k. u. Tabak-Gross- und Kleintrafiken!

LOHNENDER VERSCHLEISS,
weil von Jedermann verlangt.

GENERAL-DEPOT:

Goldzieher Géza

BUDAPEST, V., Sas-utoza 29.